

Галина Гриценко,
асистент кафедри цивільного, господарського
та екологічного права Полтавського юридичного
інституту Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

УДК 347.41

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ МНОЖИННОСТІ ОСІБ У ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОМУ ЗОБОВ'ЯЗАННІ

У статті автор аналізує погляди різних вчених, порівнює положення українського та іноземних законодавств, матеріали судової практики та робить висновок, що передумовами виникнення множинності осіб у зобов'язанні є: множинність осіб в інших правовідносинах та участь у так званих колективних (квасисуб'єктних) утвореннях, розглядає окремі види таких утворень.

Ключові слова: активна та пасивна множинність осіб, передумови виникнення множинності осіб у зобов'язанні.

Множинність осіб у цивільно-правовому зобов'язанні є досить поширеним явищем на практиці. Незважаючи на спеціальні дослідження цієї тематики (В. І. Голевінський, С. М. Єрмолаєв, Б. Е. Кензеев, С. В. Сарбаш, С. А. Сердюков, І. С. Тімуш, Д. В. Трут, І. П. Чиріхін), як правило, питання підстав та передумов виникнення множинності осіб у зобов'язанні не розглядається, чим зумовлена актуальність вивчення вказаних питань. Дана стаття присвячена питанню передумов виникнення множинності осіб у зобов'язанні.

Серед передумов виникнення множинності осіб у зобов'язанні помітне місце посідає множинність осіб в інших правовідносинах. Наприклад, спільну річ продають кілька співвласників, майновими правами інтелектуальної власності розпоряджаються кілька співавторів, кілька спадкоємців отримують у спадщину право вимоги.

Коли перебування осіб у певних

взаємовідносинах стає стійким і тривалим, можуть утворюватись т. з. колективні утворення [1, с. 55, 56], або їх ще називають квасисуб'єктними [2, с. 100]. У зобов'язаннях (особливо у відносинах відповідальності) вони виступають як множинність осіб, бо, не маючи власної правосуб'єктності, вимушені використовувати правосуб'єктність своїх членів. Частина «квасі» означає, що поки що з певних причин законодавець не визнав цю групу єдиним суб'єктом — юридичною особою. М. І. Кулагін називав такі об'єднання «відносними» або «усіченими» юридичними особами. Як тільки така група стає юридичною особою, у зобов'язанні зникає множинність осіб.

Для цілей нашого дослідження треба встановити, яким групам вже надано статус юридичної особи, а які все ще спільно беруть участь в зобов'язаннях. Тим більше, що, як показує історія, межа між колективними утвореннями і

юридичними особами досить умовна. Одні групи осіб з часом визнавались юридичними особами (територіальна громада, держава, професійні союзи та об'єднання громадян), інші втрачали цей статус (наприклад, сім'я за правом Німеччини тривалий час вважалась юридичною особою, тепер — ні) [2, с. 99]. Внаслідок цього права й обов'язки за зобов'язаннями зараз набувають члени такої групи, утворюючи множинність осіб. Досі є й такі утворення, які в одних правопорядках залишаються об'єднаннями осіб, а в інших — вже набули статусу юридичної особи (наприклад, повні та командитні товариства за правом Німеччини є об'єднаннями осіб, а за українським правом — це юридичні особи).

Колективні утворення можуть складатись із фізичних та юридичних осіб. Спочатку вони формувались тільки із фізичних осіб. Ці утворення розглянемо першими.

Найбільш ранніми квазісуб'єктними (колективними) утвореннями із фізичних осіб були держава і територіальна громада. Згодом вони набули статусу єдиного суб'єкта і вітчизняні вчені вважають їх юридичними особами публічного права (А. С. Довгерт). При цьому більшість їх органів також визнаються юридичними особами публічного права (ч. 1 ст. 4 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» № 3166-VI від 17.03.2011 р., ч. 1 ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 р.). Тому виходить, що одні юридичні особи (держава і територіальна громада) мають у своєму складі інших юридичних осіб (органи державної влади і місцевого самоврядування). В інших країнах, де держава визнається юридичною особою публічного права, її органи, як правило, не є юридичними особами [3, с. 57]. Те саме й у деяких країнах колишнього СРСР (Грузія, Вірменія, Казахстан, Таджикистан) (Л. Л. Чантурія).

З точки зору множинності осіб у зобов'язанні подвійний статус органів державної влади і місцевого самоврядування наводить на думку, що договір може «одночасно укладатися від імені держави і від імені державного органу. І оскільки вони діють спільно на боці сторони під-

приємницького договору, то стають солідарно зобов'язаними суб'єктами» (Ю. Г. Басін). Подібне говорили й щодо угод про розподіл продукції, за якими відповідальність нібито несе держава разом із своїм урядом (Н. Л. Платонова). Не вдаючись до дискусії про статус таких органів, відмітимо, що множинності осіб у зобов'язанні за їх участі немає. Вони в будь-якому разі діють не поряд із державою чи територіальною громадою, а від їх імені.

Іншим специфічним колективним утворенням, яке складається із фізичних осіб, є *Український народ*. Він не має статусу юридичної особи, та й взагалі його правосуб'єктність викликає багато сумнівів. У законодавстві він неодноразово згадується, як власник (ст. 13 Конституції України, ч. 1 ст. 318, ст. 324 ЦК України, ч. 4 ст. 209 ГК України), але самостійно він свої права не здійснює (ч. 2 ст. 324 ЦК України, ч. 2 ст. 5, ч. 1 ст. 141, ч. 1 ст. 148 ГК України). Тому в зобов'язаннях народ України взагалі не бере участі, а отже, й множинності осіб не утворює. Народ України — це, радше, економічна категорія. Натомість право державної власності якраз і є юридичним аспектом власності народу України. Повністю погоджуємось з І. В. Спасибо-Фатеевою, що «народ України не повинен бути суб'єктом цивільного приватного права. Він може фігурувати в публічному праві, але не в приватному».

Фізичні особи утворюють і менші за обсягом колективи, наприклад, *творчі*. Так, за українським законодавством є таке поняття, як колектив авторів, виконавців та виробників фільму (ст. 11 Закону України «Про кінематографію» № 9/98-ВР від 13.01.1998 р.). Проте члени цього колективу не мають права на твір у цілому, тому в правовідносинах вони не виступають спільно. Втім, в інших правопорядках є приклади, коли творчий колектив утворює множинність осіб у зобов'язанні. Так, за ст. 1314 ЦК РФ суміжні права на спільне виконання належать спільно членам колективу виконавців, які брали участь в його створенні (акторам, зайнятим у спектаклі, оркестрантам та іншим членам колективу виконавців) незалежно від того, чи

складає таке виконання єдине ціле чи складається з елементів, кожен з яких має самостійне значення. При цьому, як правило, права колективу здійснює його керівник, а за його відсутності — члени колективу спільно, якщо інше не передбачено договором між ними.

Окремі *трудові колективи* також можна вважати квазісуб'єктами (колективними) утвореннями і їх члени утворюють множинність осіб у зобов'язанні. Наприклад, члени екіпажу морського судна (за винятком професійних рятувальних суден) утворюють активну множинність осіб у недоговірному зобов'язанні, що виникає у зв'язку з рятуванням на морі. Проте тут є своя особливість — розмір часток. Вся винагорода може розподілятися між екіпажем, судовласником, фрахтувальником та іншими особами, які брали участь у рятувальній операції. А вже частка екіпажу ділиться між його членами (ст. 214, ч. 2 ст. 327, ст. 336 КТМ України). Втім, у більшості випадків членство в трудовому колективі не тягне жодних цивільно-правових наслідків. Наприклад, члени екіпажу при наймі транспортного засобу з екіпажем (тайм-чартер) (ч. 2 ст. 798, ст. 805 ЦК України) підкоряються вимогам наймача в частині надання послуг по управлінню та технічній експлуатації транспортного засобу. Проте оплата їх послуг здійснюється наймодавцем, з яким продовжують зберігатися трудові відносини.

З окремих положень законодавства можна зробити неоднозначні висновки про права трудових колективів. Так, в ГК України ціла глава 10 присвячена т. з. підприємствам колективної власності. До останніх належать виробничі кооперативи, підприємства споживчої кооперації, підприємств громадських та релігійних організацій, інші підприємства, передбачені законом (ч. 2 ст. 93 ГК України), в т. ч. колективні підприємства (Г. Л. Знаменський, В. С. Щербина). Із самої назви слідує, що власником майна підприємств колективної власності має бути певний колектив. Таку ж думку висловлювало й Міністерство юстиції, спираючись на ст. 20 тепер уже нечинного Закону України «Про власність» (Лист Міністерства юстиції

України «Роз'яснення порядку реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна залежно від форм власності» № 19-32/2 від 11.01.2007 р.). Якщо так, тоді члени цього колективу повинні спільно відповідати за зобов'язаннями юридичної особи або ж разом із нею, утворюючи тим самим множинність осіб. Проте це не відповідає дійсності ні в одному з вказаних підприємств. Майно належить їм самим (виробничий кооператив — ч. 1 ст. 165 ЦК України, ч. 1 ст. 100 ГК України, ст. 19 Закону України «Про кооперацію» № 1087-IV від 10.07.2003 р.) або іншим юридичним особам (майно підприємств громадських та релігійних організацій належить останнім — ч. 5 ст. 112 ГК України). Винятки — це колективні підприємства і підприємства споживчої кооперації. Перші були засновані на власності трудового колективу (ч. 1 ст. 2 вже нечинного Закону України «Про підприємства в Україні» № 887-XII від 27.03.1991 р.) (при цьому нові колективні підприємства створювати вже не можна, бо вони відсутні в Класифікаторі організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004, а існуючі самі відповідають за своїми зобов'язаннями). У підприємствах споживчої кооперації трудові колективи нібито є суб'єктами права власності споживчої кооперації (ч. 6 ст. 9 Закону України «Про споживчу кооперацію» № 2265-XII від 10.04.1992 р.), яка сама складається з власності споживчих товариств, спілок (об'єднань) та їх спільної власності (ч. 5 ст. 111 ГК України, ч. 1 ст. 9 Закону України «Про споживчу кооперацію»). Як бачимо, норми про власність і право власності трудового колективу мають скоріше економічне чи соціальне, але не правове значення. Отже, будучи членом трудового колективу, особа не відповідає за зобов'язаннями відповідного підприємства, а сам трудовий колектив не утворює множинності осіб у цивільно-правовому зобов'язанні. Слід сказати, що сама ідея належності майна юридичної особи певному колективу, в т. ч. трудовому, була властива ще римським *universitas* (корпораціям). У зв'язку з тим, що в римському праві кожен член корпорації визнавався власником частини її майна (В. М. Кравчук),

за зобов'язаннями римської *universitas* її члени разом несли відповідальність. Тобто зовні *universitas* була єдністю, відмінною від її учасників, але «від цього сама по собі [вона] не переставала бути множинністю» [2, с. 103]. Від такого підходу відмовились ще в римському праві, тому наявність т. з. підприємств колективної власності в сучасному українському праві не можна вважати позитивним.

Крім творчих та трудових, фізичні особи можуть утворювати *сімейні, споживчі та підприємницькі* колективи. Найбільш поширеним сімейним колективом є сама *сім'я*. Як уже зазначалося вище, в Німеччині сім'я певний час прирівнювалась до юридичної особи, тобто єдиного суб'єкта. На сьогодні твердження про сім'ю як суб'єкта права зустрічаються вкрай рідко навіть у сімейно-правовій літературі. Як зауважує І. В. Жилінкова, «сім'я як єдине ціле розглядається як об'єкт державної охорони і захисту... Хоча закон дійсно нерідко вживає термін «сім'я», він у цілому має збірний характер і використовується як прийом юридичної техніки, який дозволяє уникнути постійного перерахунку всіх членів сім'ї» [4]. Отже, суб'єктами правовідносин виступають саме члени сім'ї. Хоча дійсно сім'я є стійким утворенням, яке має спільний інтерес, і «практично займає проміжну ланку між фізичними та юридичними особами» (Ю. А. Корольов). Іноді на практиці це розуміється настільки буквально, що стороною договору позначають сім'ю. Зокрема, Саксаганський районний суд м. Кривий Ріг у своєму рішенні від 20.02.2007 р. у справі № 2-148/07 наводить положення договору, підписаного фізичними особами: «... обмін квартирами здійснено сторонами з доплатою «в розмірі 21600 грн, з яких 5400 грн родина ОСОБА_5 передає родині ОСОБА_8 в момент підписання даного договору, а решту грошей в сумі 16200 грн родина ОСОБА_5 зобов'язується сплатити родині ОСОБА_8 не пізніше 15.12.2004 р.». Як бачимо, договір був підписаний двома особами, тим не менш сторонами були позначені «родини», у зв'язку із чим суд у рішенні застосував положення про множинність осіб у зобов'язанні. Зрозуміло, що обраний су-

дом спосіб вирішення спору суперечить положенням законодавства, договір був скріплений лише двома підписами.

У судовій практиці досить поширені справи, пов'язані із іншим сімейним колективом — *подружжям*. Так, не тільки спільні права, а й спільні обов'язки стають предметом поділу при розлученні. У період фінансової кризи почастишали приклади звернення кредиторів із позовами до іншого з подружжя у зв'язку з несплатою за договорами позики та кредитними договорами, укладеними іншим із подружжя в інтересах сім'ї. Показовою є одна із справ, розглянута ВСУ (ухвала від 31.03.2010 р. у справі № 6-21170св08). У 2007 р. до суду звернулася кредитор з вимогою стягнути борг солідарно з двох боржників (подружжя) за розпискою, що була складена лише жінкою. Позивачка обґрунтовувала свій позов положеннями ст. 65 СК України. Один із відповідачів (чоловік) звернувся до суду із зустрічним позовом до позивача і другого відповідача (жінки) про визнання частково недійсним договору позики, посилаючись на відсутність його згоди на укладення договору позики. Справа розглядалась неодноразово. Суд першої інстанції задовольнив первісний позов. У задоволенні зустрічного позову відмовив. Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції і ухвалив нове рішення про відмову в задоволенні позову до чоловіка. У решті — рішення суду першої інстанції залишено без змін. ВСУ залишив рішення суду першої інстанції в силі, вказавши, що: «... встановивши на підставі доказів, яким дана належна оцінка, факт отримання ОСОБА_7 [жінки] грошей для придбання в інтересах сім'ї меблів у квартиру, в якій мешкала її сім'я, районний суд дійшов правильного висновку про стягнення боргу з обох з подружжя в солідарному порядку». Тобто наявність спільного інтересу цього колективу зумовила солідарну відповідальність за зобов'язаннями його членів.

Передумовою множинності осіб у зобов'язанні часто є й інший сімейний колектив — *батьки*. Причому за дії їх дітей вони можуть нести як договірну (ст. 33 ЦК України), так і недоговірну відповідальність (статті 1178—1183 ЦК

України). Батько й матір є солідарними боржниками, бо питання виховання дитини вирішується ними спільно (ч. 1 ст. 157 СК України). У внутрішніх відносинах розмір їх боргу є рівним. Наприклад, Вільногірський міський суд постановив рішення від 25.01.2007 р. у справі № 2-78/07 за регресним позовом матері неповнолітнього до колишнього чоловіка. Мати відшкодувала шкоду, завдану їх спільною дитиною, ОСОБОЮ_4, ІНФОРМАЦІЯ_1 року народження. Задовольняючи позовні вимоги матері, суд послався на ст. 141 СК України «Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини» та ч. 2 ст. 1179 ЦК України, сказавши, що «відповідач повинен був разом з позивачем в солідарному порядку відшкодувати майнову шкоду, спричинену потерпілим особам від злочину, вчиненого неповнолітнім сином сторін... Оскільки відповідальність позивача і відповідача згідно закону рівна, відповідач зобов'язаний відшкодувати позивачу 1/2 частину її майнових витрат... Суд вважає можливим застосувати ст. 544 ЦК України, тому що згідно сімейного законодавства, батьки мають рівні права та обов'язки щодо виховання дитини». Принцип часткової відповідальності батьків застосовується тоді, коли шкоду заподіюють кілька неповнолітніх. Батьки кожного з них відповідають у певній частці, а самі неповнолітні відповідають солідарно (п. 10 постанови Пленуму ВСУ «Про практику застосування судами України законодавства про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочином, і стягнення безпідставно нажитого майна» № 3 від 31.03.1989 р.).

Споживчим колективом, який спрямований на задоволення житлових потреб своїх членів, можна умовно назвати т. з. спільного інвестора ФОН (фонду операцій з нерухомістю). Спільний інвестор ФОН — це цілісна спільність довіритель ФОН, від імені яких виступає управитель ФОН. Довіритель, які входять до складу спільного інвестора ФОН, не мають права власності на наперед визначені частки активів ФОН і не можуть самостійно розпоряджатися цими активами (ч. 14 ст. 11, абз. 22 ст. 2 Закону України «Про фінансово-кредит-

ні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» № 978-IV від 19.06.2003 р.). Вони не утворюють множинності осіб у зобов'язанні навіть у правовідносинах системи ФОН—ФФБ. У цьому разі договір про участь у ФФБ (фонді фінансування будівництва) від імені спільного інвестора ФОН укладає управитель ФОН (ч. 2 ст. 14 Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»).

Підприємницькі колективи (квазі-суб'єктні утворення) можуть складатися як з фізичних, так і з юридичних осіб. Їх можна охарактеризувати словами М. М. Богуславського: «... економічна єдність оформлюється юридичною множинністю, що слугує інтересам власників». Ця риса притаманна всім підприємницьким колективам. Серед них найпоширенішим видом є *просте товариство*, яке переслідує мету отримання прибутку, та *групи суб'єктів господарювання*.

Учасники *простого товариства*, не утворюючи нового суб'єкта — юридичну особу, — завжди стають множинністю осіб у спільних договірних та недоговірних зобов'язаннях (ст. 1138 ЦК України). Навіть виходячи із цього підприємницького колективу, особа продовжує залишатись одним із боржників поряд із чинними його учасниками. Це стосується зобов'язань, які виникли в період його участі в договорі простого товариства (ст. 1143 ЦК України).

Просте товариство було родоначальником *повних* та *командитних товариств*, які в Німеччині, Великобританії, США та Швейцарії не мають статусу юридичної особи і в зобов'язанні утворюють множинність осіб. В Україні, Росії та Франції, навпаки, це самостійні юридичні особи. Втім, справи повного товариства спільно ведуть його учасники (ст. 68 Закону України «Про господарські товариства» № 1576-ХІІ від 19.09.1991 р.), вони ж діють від імені товариства (ч. 1 ст. 122 ЦК України) та здійснюють від його імені підприємницьку діяльність (ч. 5 ст. 80 ГК України). Це ставить під сумнів статус юридичної особи для ПТ і КТ (С. М. Грудницька, О. С. Шеремет), але

поки що українське законодавство в цій частині не зазнало змін. Тому множинність осіб утворюється вже у зобов'язанні відповідальності, коли повні учасники несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства (ч. 1 ст. 119, ч. 1 ст. 124, ч. 1 ст. 133 ЦК України, частини 5, 6 ст. 80 ГК України, ч. 1 ст. 66 Закону України «Про господарські товариства»).

До групи суб'єктів господарювання (абз. 11 ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 11.01.2001 р.) належать такі об'єднання підприємств: асоційовані, в т. ч. залежні (дочірні) підприємства (господарські товариства), а також холдингові та корпоративні підприємства (ст. 126 ГК України, ст. 118 ЦК України). Раніше до цієї групи входили також промислово-фінансові групи (частини 1, 2 ст. 2 Закону України «Про промислово-фінансові групи» № 437/95-ВР від 21.11.1995 р.).

Група суб'єктів господарювання — це досить своєрідний підприємницький колектив. З одного боку, це вид об'єднання підприємств, тому відповідно до ч. 4 ст. 118 ГК України повинен бути юридичною особою. Представник господарсько-правової школи В. О. Джурицький розмірковує так само: «... в ст. 2 ГК України об'єднання підприємств не вказані як учасники відносин, але з урахуванням місця розташування глави 12 ГК України «Об'єднання підприємств» у розділі II цього кодексу, є всі підстави для віднесення об'єднань підприємств до суб'єктів господарювання». З іншого боку, таке об'єднання підприємств, як ПФГ, ніколи не вважалось юридичною особою (М. К. Галянтич). Так само холдингова компанія та корпоративне підприємство не утворюють єдиної юридичної особи (ст. 1 Закону України «Про холдингові компанії в Україні» № 3528-IV від 15.03.2006 р.). Материнське та дочірнє підприємство теж є окремими суб'єктами. У зобов'язанні вони не виступають спільно, навіть у відносинах відповідальності. Пропозиції щодо со-

лідарної відповідальності материнського підприємства висловлювались [5, с. 5], але в законодавстві підтримки не знайшли. Отже, «... категорія «група юридичних осіб» має правове значення — не як суб'єкт права, а як засіб юридичної техніки, як збірне поняття, що спрощує посилання на комплекс взаємовідносин між організаціями» (І. В. Бейцун). Єдиний приклад у законодавстві, коли участь у групі суб'єктів господарювання стає передумовою множинності осіб у зобов'язанні, — відшкодування групою суб'єктів господарювання шкоди, завданої порушенням законодавства про захист економічної конкуренції (статті 52, 55 Закону України «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 11.01.2001 р.). Така група якісно відрізняється від усіх попередніх колективів тим, що її учасники переслідують незаконну мету. Власне, фізичні особи теж можуть об'єднуватися заради мети, що суперечить закону. Наприклад, за завдання шкоди кількома фізичними особами, в т. ч. членами злочинного угруповання, вони несуть солідарну відповідальність (ст. 1190 ЦК України). Подібні колективи (квасисуб'єктні утворення) завжди залишатимуться множинністю осіб, бо утворення єдиного суб'єкта (юридичної особи) суперечило б їх закритій негласній протиправній меті.

Таким чином, передумовами виникнення множинності осіб у зобов'язанні є: множинність осіб в інших правовідносинах (спільна власність, спільність майнових прав інтелектуальної власності, спільність спадкових прав) та участь у так званих колективних (квасисуб'єктних) утвореннях. За українським законодавством, виокремлені наступні види колективних (квасисуб'єктних) утворень, які є передумовами виникнення множинності осіб у зобов'язанні: утворення із юридичних осіб (група суб'єктів господарювання) та із фізичних осіб (члени екіпажу морського судна, подружжя, батьки, учасники простого товариства, повні учасники повного та командитного товариств, учасники ТДВ).

ПРИМІТКИ

1. Сулейменов М. К. Коллективные образования в праве / М. К. Сулейменов // Цивилистические исследования. — Вып. 1 : сб. науч. трудов памяти проф. И. В. Федорова / под ред. Б. Л. Хаскельберга, Д. О. Тузова. — М. : Статут, 2004. — С. 55—77.

2. Любимов Ю. С. Квазисубъектное образование в гражданском праве / Ю. С. Любимов // Правоведение. — 2000. — № 6. — С. 98—124.
3. Майданик Р. Юридичні особи публічного права в країнах континентального права / Р. Майданик // Юридична Україна. — 2010. — № 2. — С. 56—61.
4. Жилинкова И. В. Правовой режим имущества членов семьи : монография / И. В. Жилинкова. — Х. : Ксилон, 2000. — 398 с.
5. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В. Д. Примак; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2005. — 16 с.

Гриценко Галина. Предпосылки возникновения множественности лиц в гражданско-правовом обязательстве.

В статье автор анализирует взгляды разных ученых, сравнивает положение украинского и иностранных законодательств, материалы судебной практики и делает вывод, что предпосылками возникновения множественности лиц в обязательстве являются: множественность лиц в других правоотношениях и участие в так называемых коллективных (квазисубъектных) образованиях, рассматривает отдельные виды таких образований.

Ключевые слова: активная и пассивная множественность лиц, предпосылки возникновения множественности лиц в обязательстве.

Grytsenko Galyna. Preconditions for the emergence of the plurality of persons in the obligation.

In this article the author analyzes the views of various scholars, compares the provisions of Ukrainian and foreign legislation, case law and concludes that the preconditions for the emergence of a plurality of persons in the obligation are: plurality of persons in other legal relationships and participation in so-called collective (quasi-subject) formations, considers certain types of such formations.

Key words: active and passive plurality of persons, preconditions for the emergence of plurality of persons in the obligation.